

De kennis en de kunstenaar

We willen alles weten. Ons brein is steeds op zoek. We slurpen informatie als zonlicht en als water. Als het laatste zonlicht op is en we water spugen na het tanden poetsen, verwerken we die informatie, slapend, tot een overzichtelijke massa.

Ons kennersoog is nietsontziend en de informatie nooit gericht aan dove oren. Zo doen we er ons voordeel mee en leren we de wereld kennen. Inmiddels menen we dat alles kenbaar is en dat de aarde aan onze voeten ligt. Sterker; dat de wereld in een broekzak past. De smartphone geeft ons immers antwoord op elke mogelijke vraag; waarvandaan we kwamen, waar we zijn en waar we heen gaan, wat het weer wordt morgen, waar de wolken drijven en wat hun doelwit is. Het meldt ons de gemoedstoestand van vrienden duizend kilometer verderop en het bevat een naslagwerk van een formaat waarbij het weggevaagde leesvoer uit Alexandrië een kinderboek zou lijken.

Maar een cultuur waarin zoiets ontstaat als die befaamde boekerij, de klassieke wereld met een keur aan kennis, daar identificeren we ons wel graag mee. Een cultuur waarin de zoektocht naar een antwoord het grootste goed mag heten en niet zozeer de kennis zelf.

Ik ga de tijd waarin we leven echter vergelijken met de Middeleeuwen. De Middeleeuwen, waarin de zoektocht naar een antwoord eigenlijk onnodig was. Het antwoord was er al en dat antwoord, dat was God. Maar de bijbel is nu Google en God heet tegenwoordig wetenschap. De scheiding tussen goed en kwaad is vandaag de dag te vinden in gedegen onderzoek. De kerkdienst heeft de vorm van lezing aangenomen en het bruisend middelpunt van steden is niet het kerkgebouw maar de universiteit.

Midden in die kenniswereld staat de beeldend kunstenaar met lege handen. Zijn beroep is niet een edel ambacht, waarin techniek centraal staat. Ook brengt hij geen kennis voort, zijn onderzoek is geenszins structureel. Hij levert geen concrete cijfers of harde resultaten. Het symbool van alle weten, de letters en de cijfers, staat niet tot zijn dienst. Hij is ongewapend. Alles wat hij geven kan zijn beelden. Beelden die de schreden van de technische ontwikkeling onmogelijk kunnen bijbenen. Beelden die de kijker niet duidelijk vertellen wat waarheid en wat leugen is. Beelden die de kijker in het ongewisse laten. Beelden die het kunstenaarsbestaan een jungle laten lijken. Inderdaad, de alumnus gaat een toekomst vol van twijfel tegemoet. Hij is zonder kennis en stelt alleen maar vragen, als een moderne Socrates.

Het is geen wonder dat elk kunstwerk tegenwoordig vergezeld gaat van een keur aan tekst, dat de kunstenaar een artist statement schrijft om zijn werken duidelijk te maken. Hij wil de dorst naar kennis van de kijker lessen. Hij wil hem voeden met broodnodige gegevens. Beelden blijven echter beelden. Een beeld is niet een tekst. Een beeld is zonder kennis. We zullen daarom nimmer weten wat die grijns doet op het smoelwerk van de Mona Lisa. Zij is gelijk elk ander kunstvoorwerp geen kruiswoordraadsel uit de krant met het antwoord in het blad van morgen.